

Kako je nastal Špik in druge zgodbe o skali

Pripovedke iz gorskega sveta

Le kdo bi mogel v starih dneh vedeti, da so se kamniti skladi naših gora pred milijoni let dvignili iz dna prastarega morja in visoko pod nebo ponesli okamnelo podobo morskega dna? Naš ded si je nastanek gora razlagal po svoje. "Velike gore so zgradili velikanj," se je glasil pameten in logičen odgovor. Tudi goro Špik so zgradili velikanj.

Ledenec in Špik

V veliki jami v Široki peči v Martulj-kovi gorski skupini je prebival velikan Ledenec. Vse dni je poležaval v temni ledeni luknji in prilomastil iz nje samo takrat, ko je bilo nebo oblačno. Vsi so trepetali v strahu pred tem velikanom, vendar tudi on je poznal strah — bal se je sonca in ognja. Izdihaval je ledeno sapo v oblake, dokler ni začelo iz njih snežiti. Tedaj je Ledenec vriskal in se krohotal, kot da bi grmelo.

Nekega dne si je ta silak zaželel, da bi nad Široko pečjo zrasla gora, ki bi segala do neba. Začel je rjaveti, da je iz vseh okoliških podzemnih jam priklical predse velikane in jim zapovedal, naj nanosijo toliko skal, da bo z njimi zgradil goro, ki bo predirala oblake. Velikanj so se okrutneža bali, zato so se lotili dela. Nosili so mu velikanske skale, ki jih je nalagal eno na drugo. Med delom se je Ledenec tako krohotal, da je njegov glas lomil vrhove sosednjih gora. Tako so njegovi delavci imeli vedno dovolj skal za orjaškega zidarja. Njihove tlake pa ni in ni bilo konca, saj je Ledenec hotel imeti vedno višjo goro.

Velikanom je bilo nekega dne dovolj dela in potrpljenja. Počakali so, da se je Ledenec zavalil v svojo ledenico v Široki peči in zaspal. Tedaj so pred njegovo votlino nanosili kup suhih vej in jih zažgali, da je zagorel velik kres. Velikanj so se tako znebili okrutnega

gospodarja, a gora, ki so jo po njegovim ukazu zgradili, je ostala. Zaradi špičastega vrha je dobila ime Špik.

(Vir: *Lojze Zupanc, Kamniti most*)

Babji zob

V Močilniku nad dovško vasjo, globoko pod zemljo, kam or še ni stopila človeška noga, leži Zlato jezero. V tem jezeru je zlata, da ga tudi z desetimi barkami ne bi mogli odpeljati. In še nekaj je v tem jezeru. Zmaj s sedmimi glavami. Nekega dne ga je začel boleti zob. Od bolečine je tullil in se valjal po tleh. V hudi stiski se je zmaj spomnil na velikana Robavs, ki je tedaj živel v gošči pod Borovljami. Bil je zoboderec in ranocelnik zmajem, divjim ženam, divjim možem in njim podobnim.

Zmaj je odlomastil naravnost pod Žovlezen, kjer je Robavs sprejemal svoje bolnike. Ko je zmaj prišel do njega, je Robavs vtaknil svojo glavo zmaju v žrelo in si skrbno ogledal črvi zob. Vzel je nato v roke velikan-ske klešče in — treskl je bil zob zunaj. Zakotalil se je po bregu. Bolečin ni bilo več in zmaj si je oddahnil. Hotel je meniti nič tebi nič odlomastiti domov. "Kako pa bo s plačilom?" je revsknil velikan Robavs in ga pisano pogledal. Zmaj je le zvito pomežiknil in zarežal: "Zahvali Boga, da te ne požrem."

Velikan Robavs je grozeče zamahnil s kleščami in zmaj se je ustrašil. Povabil je Robavs s seboj v Močilnik in mu postregel z obilno večerjo. Izdrti zmajev zob pa se je medtem kotatil čez dolino, se ustavil ob robu Jelovice in se postavil pokonci. Tam stoji še danes.

(Vir: *Mirko Kunčič, Triglavske pravljice*)

Ajdovska deklica

Na Vršiču se zastrmimo v obraz velikanke — ajdovske deklice, ki s

svojim kamnitim obrazom zre iz stene Prisojnika/Prisanka. Ko je bila ta ajdovska deklica živa, so bile gore v okolici njenega bivališča del kraljevstva, ki mu je vladal Zlatorog, kraljevski beli kozel z zlatimi rogovi. Njegovo kraljestvo je bil raj pod Triglavom — gore so bile tedaj polne cvetočih livad, kjer so plesale bele gorske žene in so se pasle bele Zlatorogove kože. V tistih dneh je pod previsnimi skalami strmega Prisojnika živel ajdovska deklica, ki je bila dobrega in usmiljenega srca. Gornike in tovarnike je vodila skozi snežne zamete. Če je videla, da so zašli, je zapustila svoje skrivališče ter pohitela na ride Vršiča. Nekega zimskega dne, ko je sneg zametel vse poti, je ajdovska deklica gazila visoki sneg pred tovarniki in jim kazala pravo pot. Ko so se po dolgih dneh vračali po isti poti domov, so pod previsno skalo

Ajdovska deklica

Foto: Maja Lokar

ob vznožju Prisojnika pustili vino in kruh za ajdovsko deklico. Tako so jo vedno obdarovali, da ni bila nikoli lačna. Ajdovska deklica pa ni bila samo vodnica tovarnikom, bila je tudi sojenica. Obiskovala je mlade matere in prerokovala novorojenčkom, kako bodo živeli. Neke noči je prišla k mladi planšarici v dolini Trente. Neslišno se je sklonila k otroku in mu prerokovala, da bo zrasel v pogumnega lovca. Po previsnih skalah bo zalezoval belega gamsa z zlatimi rogovi in ga ustrelil. Ko so za to prerokbo zvedele sestre ajdovske deklice, so jo preklele, da je okamnela, ko se je vrnila v Prisojnikovo steno.

(Vir: *Lojze Zupanc, Zlato pod Blagošem*) ●